

Ötvenhatból ötvenhét lett. És márciusban – miután baráti figyelem a rám le-
selkedő veszedelmet elhárította – Kossuth-díjat kaptam.

(Borsos Miklós: *Visszanéztem félutamból*. Széchenyi Ki-
adó Kft, Budapest, 1989. 136-137.)

Aki ismeri a szóban forgó történelmi korszakot, annak számára ez az önéletrajzi
részlet nem igényel kommentárt. Aki nem ismeri, felhasználhatja (inverz) szimbolikus
interpretációs gyakorlatként.

Petőfi S. János

Két könyv a (csoda)szarvasról

Jankovics Marcell: Ének a csodaszarvasról
Csokonai Kiadó, Budapest, 2001.

Erdélyi Erzsébet – Nobel Iván (szerk.): Szarvasnyomon hét határon át
Tevan Kiadó, Budapest, 2001.

1. JANKOVICS MARCELL: *Ének a csodaszarvasról* című kötete a hasonló című rajz-
film nyomtatott mása. A rajzfilm anyagának könyv alakban való megjelentetéséről az elő-
szóban maga a szerző – többek között – így ír:

„[...] a megjelenésnek könyv alakban előnyei is vannak. Akár láttad már a filmet,
akár nem, de meg akarod nézni, és akkor is, ha majd birtokodban lesz a film video-
változata. A könyvbeli képeken elidőzhetsz, felfedezhetsz olyan részleteket, amiket
a filmen nem. S az olvasott szövegek is jobban megragadhatnak a fejedben.”

A „rajzfilmes” képekkel illusztrált kötetben – több korban játszódó – több, a csoda-
szarvasról szóló mesés történet olvasható négy fejezetben: „Őshaza”, „Hunor és Magor”,
„Mindig tovább”, „Pannonia”.

A rajzok stílusa a szerint változik, amely korba az egyes fejezetek „visszarepítik”
az olvasót. A régészeti tárgyú könyvekhez hasonlóan, élethűen megfestett korabeli tár-
gyak is segítenek elképzelni, milyenek voltak azok a korok, amelyekben ezek a mesés
történetek játszódnak.

Érdemes figyelmet szentelni a könyvben olvasott szövegek nyelvére. A szerző
szándéka szerint a történetek szereplői az adott kor magyar nyelvét beszélik, természet-
esen a mai olvasó számára érthető formában. Áll ez a filmbéli – a könyvben dőlt betűkkel
szedett – énekszövegekre is, amelyekben fellelhetők a legrégibb magyar szókincs, a
finnugor nyelvekből eredeztetett, a honfoglalás előtti iráni és török, valamint a keleti
szlávokkal, a nyugati népekkel való találkozások emlékét megörökítő szavak is.

A kötet előszavának záró soraiban megjelölt alkotói célok minden bizonnyal megvalósulhatnak ennek a mind tartalmában, mind kivitelében igényes könyvnek az olvasása közben:

„[...] ha nem is tanulod meg kívülről e verseket, nem is ragad meg a magyar régmúlt tárgyi világa, környezete, és csillagász sem akarsz lenni, azért e könyv biztos hasznos mulatság lesz.”

2. Ugyancsak a magyar mese- és mondavilágot átszövő kultúrtörténeti motívum a témája ERDÉLYI ERZSÉBET – NOBEL IVÁN: *Szarvasnyomon hét határon át* címmel szerkesztett antológiájának.

A szerkesztők nem kevesebbre vállalkoztak, mint arra, hogy a könyv három tematikus fejezetében összegyűjtsenek és közreadjanak fejezetenként 21-22 olyan szépirodalmi, néprajzi, művészettörténeti írást, interjúrészletet, amelyek mindegyike kapcsolatba hozható a szarvas-motívummal. Az antológiát a témához illő, ötvennél több fafaragás, népművészeti (tárgy, hímzés), képzőművészeti (festmény, szobor) alkotás teszi még szemléletesebbé.

A gazdag válogatás szemléltetéséül a tartalomjegyzéket közöljük.

1. rész: „a gímnek nem szabad az emlékezetből kivesznie”

Kányádi Sándor: *Rege*

Szacsvay Éva: Szarvasábrázolás a magyar népművészetben

Bella István: *A csodaszarvas (Részlet)*

Jankovics Marcell: A csodaszarvas (Részlet a Jelkép-kalendáriumból)

Zelk Zoltán: *Szarvasok az égen*

Monoszló Dezső: *Vadlegelő csillag*

Páll Lajos: *Hit-szarvas*

Fügedi Márta: A szarvas a keresztény szimbolikában

Áprily Lajos: *Az irisórai szarvas*

(Megjegyzem, sajnálatosan csak részlet, a vers további 2 versszaka hiányzik a kötetből. Benkes Zsuzsa.)

Jankovics Marcell: A szarvas és a ló (Részlet a szerző *Ahol a madár se jár* című tanulmányából)

Füzesi Magda: *Szarvaslesen*

A lovaktól a szarvasig (Beszélgetés Dinnyés István régésszel és Kocsi János vállalkozóval)

Szűgyi Zoltán: *A tisztáson két szarvasbika*

Kriza Ildikó: A vadász temetése

S. Benedek András: *Indián ének*

Késmárki Júlia: A szarvas-motívum a kisiskolások irodalmi anyagában,

Báger Gusztáv: *Jóhír-csodaszarvas*

Vajthó László: *Magyarórán*

Utassy József: *Akár a szarvasok*

A. Jászó Anna: *Olvasás – olvasókönyvek – csodaszarvas*

Wass Albert: *Mese a kék hegyekről*

2. rész: A város

Kormos István: *Szarvas szarván száll az idő (Részlet)*

A szarvasról a szarvasi múzeumban (Beszélgetés Juhász Irén régésszel)
Varga Imre: Szarvasvadászat
 Mihály Árpád: „Szarvasvadászat”
 Weöres Sándor: Szarvasok
 Bolza Antal: Somogyországban (Részlet a szerző *Cserkelés az életem* című könyvéből)
Kántor Zsolt: Szarvasi elégia
 Egy mai cserkelő (Interjúrészlet dr. Demeter Lászlóval)
Kabdebó Tamás: Érettségi
Határ Győző: Az éjszaka szarvasa
 Szarvasvadász és szarvasvadása (Beszélgetés Boros Zoltán szarvasi fővadásszal)
Dezséry András: A csodaszarvas
 Kispál Sándor: Szarvasok a magyar filatéliában
 Gittai István: Szarvasének (*Blues férfigangra*)
 Bioszarvas (Beszélgetés Sonkoly Jánossal a Ruzicskay hagyatékáról)
József Attila: Bánat
 A szarvas a heraldikában (Beszélgetés Szabó Attila főlevéltárossal)
Tóth László: Zöld erdőben
 Szarvastól a világhírig (Beszélgetés Melis György operaénekesessel)
Itámár János-Keszt (Keszt Péter): Az emelkedő lejtő
 Szarvas az érseki címerben (Részlet Kutas Ferenc: Emberközelben című könyvéből)
Kányádi Sándor: Szarvas-ítató

3. rész: „Álomkergetőben”

Arany János: Rege a csodaszarvasról
 Molnár V. József: Szarvaskultusz népünk hitvilágában
Nagy László: Csodafü-szarvas
 Kríza Ildikó: A csodaszarvas mondája
 Petőcz András: A csodaszarvas nyomában
Csodaszarvas-monológ
Juhász Ferenc: A szarvassá változott fiú kiáltozása a titkok kapujából (Részlet)
 Grétsy László: A szarvas szó nyelvünkben
Keszeli Ferenc: Énekesem-rének
 Olasz Sándor: Az irodalmi szarvasok nyomában
Mócsi Ferenc: álomkergetőben...
 Erdőjáró (Beszélgetés Csíkszentmihályi Róbert szobrásszal)
Szakonyi Károly: Antroposz
Dénes György: Emlék
 Hérei Vera: Szarvasábrázolások az éremművészetben
Bókkon Gábor: Cantata Profana
 Czigány György: Csak tiszta forrásból...
 Czigány György: Vágy
 Ferdinandy György: Szarvasok
 József Attila Szarvasok

Az igényes válogatást kiegészítendő, az antológiát tizenkilenc címszóból álló „Szarvas-minilexikon” zárja.

Benkes Zsuzsa